

Javne nabavke

Javne nabavke u oblasti odbrane

SADRŽAJ:

- [Pojam javne nabavke u oblasti odbrane](#)
- [Posebne karakteristike nabavke u oblasti odbrane](#)
- [Javne nabavke u oblasti odbrane u Evropskoj uniji](#)
- [Regulatorni okvir: Primarno zakonodavstvo EU– opšta pravila i načela](#)
- [Regulatorni okvir: Sekundarno zakonodavstvo EU – Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti](#)
- [Druga pitanja \(kompenzacije, paralelni režimi\)](#)
- [Dodatne informacije](#)

Objavljivanje odobrila Karen Hill, rukovodilac programa SIGMA.

Pojam javne nabavke u oblasti odbrane

Javna nabavka iz oblasti odbrane je postupak putem kojeg naručioc iz oblasti odbrane nabavljaju različita dobra, usluge ili radove koji su im potrebni kako bi obavljali svoje dužnosti. Na primer, ovi naručioc nabavljaju kancelarijski materijal i IT opremu kako bi obavljali svoje administrativne dužnosti; oni nabavljaju hranu za vojnike; usluge čišćenja za zvanične prostorije; podmornice; borbene mlazne avione; oklopna vozila, municiju, rakete (projektili) i drugi odbrambeni materijal koji služi za zaštitu nacionalne bezbednosti i teritorijalnog integriteta, ili za ispunjavanje drugih međunarodnih obaveza, na primer, učestvovanje u mirovnim operacijama u inostranstvu; oni takođe nabavljaju relevantne usluge održavanja kako bi materijal za odbranu održavali spremnim za delovanje na jedan kontinuiran i lak način.

Iako ne postoji merodavna definicija pojma javne nabavke u oblasti odbrane, ova nabavka bi se verovatno mogla definisati u *širem* i *užem* smislu.

Javna nabavka u oblasti odbrane obuhvata *svaku* nabavku koju sprovode naručioc iz oblasti odbrane. Ovde, pojam nabavke u oblasti odbrane obuhvata *sve* gorepomenute primere: nabavku kancelarijskog materijala, IT opreme, aviona, podmornica, itd.

Javna nabavka u oblasti odbrane u užem smislu obuhvata samo dobra i usluge *proizvedene* ili namenjene da budu *korišćeni u isključivo vojne svrhe*, naime, primenjujući gorepomenute primere, nabavke podmornica, borbenih aviona, oklopnih vozila, municije, raketa i usluga povezanih sa njima. Moglo bi se reći da ova uža definicija takođe obuhvata nabavke tehnologija „dvostruke namene“, tj. tehnologija koje bi mogle da se koriste, u principu, i za vojne i za ne-vojne svrhe, pod uslovom da je nabavka izvršena prevashodno za vojnu upotrebu i da su u specifikacije ovih „tehnologija za dvostruku upotrebu“ unete izvesne izmene kako bi odgovarale vojnim zahtevima.

Razlika između definicija nabavke u oblasti odbrane u užem i širem smislu odražava činjenicu da su neke aktivnosti nabavke u oblasti odbrane bliže povezane sa suštinom onoga što bi se moglo nazvati nacionalna odbrana i nacionalna bezbednost i često ih karakteriše složena priroda relevantnih tehnologija (npr. u užem smislu), dok su druge aktivnosti nabavki u istom sektoru očigledno, u principu, manje osetljive prirode (nabavka ne-vojne opreme i usluga). Ova razlika dalje ukazuje na činjenicu da osetljivije nabavke treba da podležu regulatornom režimu koji priznaje njihove specifičnosti i pokušava da uspostavi ravnotežu između otvorenosti i transparentnosti postupka nabavke, s jedne strane, i zaštite osnovnih bezbednosnih interesa države koja je naručilac, sa druge strane.

Ovaj Informativni dokument se fokusira na nabavke materijala za odbranu koji je, zbog svoje prirode i namenjene upotrebe, usko povezan sa pojmom odbrane i bezbednosti. Drugim rečima, on se bavi javnim nabavkama u oblasti odbrane u užem smislu. Upotreba termina „nabavka u oblasti odbrane“ u preostalom delu ovog Informativnog dokumenta o javnim nabavkama odražava ovu definiciju u užem smislu.

Posebne karakteristike nabavke u oblasti odbrane

Po samoj svojoj prirodi, nabavka u oblasti odbrane ima neka specifična svojstva.

Prvo, ona se razlikuje od opšte javne nabavke u kvalitativnom smislu činjenicom da se bavi nacionalnom bezbednošću i odbranom.

Drugo, češće nego obično, oprema za odbranu uglavnom se sastoji od sklapanja tehnološki komplikovanih, zasebnih elemenata.

Kao posledica ove kombinacije strateških i bezbednosnih imperativa i složenosti predmeta ugovora, mnoge zemlje širom sveta uvele su različite pravne propise o javnim nabavkama u

oblasti odbrane koji odstupaju od opštih standarda otvorenosti i transparentnosti koji se obično zahtevaju u javnim nabavkama.

Stepen odstupanja pravnih propisa za javne nabavke u oblasti odbrane od opštih standarda otvorenosti i transparentnosti varira između nadležnosti, ali uvek podrazumeva šire granice diskrecije za naručioce nego obično.

Nažalost, ova atmosfera tajnosti i smanjene transparentnosti, zajedno sa širim nego obično područjem diskrecije za naručioce, lako postaje plodno tle za protekcionizam, korupciju i neefikasno korišćenje javnih dobara.

Javne nabavke u oblasti odbrane u Evropskoj uniji

Javne nabavke u oblasti odbrane čine znatan segment javnih nabavki u EU. Ukupni troškovi za odbranu 28 država članica EU iznose otprilike 200 milijardi EUR. Ova brojka obuhvata oko 90 milijardi EUR za nabavke uopšte (naime, nabavljanje, rukovanje i održavanje) i oko 50 milijardi EUR za nabavljanje nove odbrambene opreme posebno.

Uprkos značajnim sredstvima koje države članice EU izdvajaju za nabavke u oblasti odbrane, ugovori o nabavkama u oblasti odbrane godinama podležu različitim nacionalnim režimima javnih nabavki, sa različitim pravilima i postupcima nabavki. Ove razlike preko nacionalnih granica su obeshrabrivale, i u nekim slučajevima čak sprečavale (*de jure* ili *de facto*), prekograničnu konkurenciju. Kao rezultat toga, nikada nije postojalo istinsko panevropsko tržište nabavki u oblasti odbrane već 28 nacionalnih tržišta ograđenih regulatornim preprekama koje sprečavaju ulazak na tržište, a imaju za cilj zaštitu nacionalnih odbrambenih industrija.

Fragmentacija prema nacionalnim granicama onoga što bi moglo da bude tržište na nivou EU za javne nabavke u oblasti odbrane i nacionalne protekcionističke industrijske politike bili su smatrani (pogrešno, kao što je u nastavku objašnjeno) dozvoljenim članom 346 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU). Zapravo, ovo pogrešno tumačenje člana 346 bilo je toliko rasprostranjeno da su često čak i nabavke u oblasti odbrane koje su neosetljive prirode - na primer kancelarijskog materijala, usluga čišćenja, nabavke hrane - pogrešno bile izuzimane od propisa EU o javnim nabavkama. Važno je ovde pomenuti da su ugovori o nabavkama nevojne opreme ili usluga u oblasti odbrane **oduvek bili obuhvaćeni** Direktivom o nabavkama u javnom sektoru¹.

Pojava Zajedničke bezbednosne i odbrambene politike (ZBOP-CSDP)², čiji je cilj da učini EU globalnim akterom u oblastima odbrane i bezbednosti, zahteva konkurentnu i živu industrijsku bazu evropske odbrane. Fragmentacija prema nacionalnim granicama i protekcionističke nacionalne politike, u kombinaciji sa budžetskim ograničenjima, stvaraju neefikasnost i dupliranje sredstava koji štetno deluju na konkurentnost i, konačno, mogli bi da podriju kredibilitet ZBOP.

Iz ovih razloga Evropski parlament je pozvao Evropsku komisiju da dâ konkretne predloge za reforme industrija, tržišta i javnih nabavki u oblasti odbrane. Najkonkretniji rezultat ovog procesa bio je donošenje Direktive 2009/81/EZ (Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti) koja ima za cilj, između ostalog, da otvori postupke javnih nabavki u oblasti odbrane na nacionalnom nivou za konkurenciju unutar Unije i na taj način formira istinsko panevropsko tržište javnih nabavki u oblasti odbrane.

¹ Direktiva 2014/24/EU o javnim nabavkama i stavljanju van snage Direktive 2004/18/EZ od 26. februara 2014.

² CSDP je uspostavljena 1999. u prvobitnom obliku kao Evropska bezbednosna i odbrambena politika (EBOP-ESDP) – Lisabonskim ugovorom preimenovana je u ZBOP- CSDP.

Regulatorni okvir: Primarno zakonodavstvo EU

Opšta pravila i načela

Sa pravne tačke gledišta, nabavke u oblasti odbrane su sastavni deo unutrašnjeg tržišta i kao takve podležu opštim načelima i pravilima sadržanih u Evropskim ugovorima. Naročito nabavke u oblasti odbrane podležu osnovnim pravilima i načelima:

- nediskriminacije na osnovu nacionalnosti;
- slobodnog kretanja dobara;
- slobodnog kretanja usluga;
- slobodnog kretanja poslovnog nastanjivanja.

Pored toga, one podležu opštim pravnim načelima priznatim od strane Suda pravde EU (SPEU). Ova načela uključuju:

- jednak tretman;
- međusobno priznavanje;
- transparentnost;
- proporcionalnost.

Važno je napomenuti da se ova pravila i načela primenjuju na dodelu ugovora o javnim nabavkama čak i kada ovi ugovori ne spadaju u područje primene različitih Direktiva o javnim nabavkama (u javnom sektoru, u komunalnim delatnostima³ i u oblasti odbrane i bezbednosti). Na primer, ona važe za ugovore o javnim nabavkama čije je vrednost ispod relevantnih EU pragova (sa izuzetkom, možda, ugovora o javnim nabavkama veoma niske vrednosti koji ne privlače prekogranično interesovanje) ili ugovore o koncesijama za usluge (koji u slučaju javnog sektora ne spadaju pod područje primene Direktive o nabavkama u javnom sektoru). Ovo znači da su ova pravila i načela važila za ugovore o nabavkama u oblasti odbrane i pre usvajanja Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti.

Izuzimanje zbog bezbednosti prema članu 346 UFEU

Član 346 UFEU utvrđuje da države članice mogu da odstupe od pravila i načela EU zakonodavstva i da usvoje vanredne mere u oblasti trgovine municijom i proizvodnje municije kao i drugog vojnog materijala ukoliko su ove mere neophodne za zaštitu njihovih *osnovnih bezbednosnih* interesa. Pored toga, ove mere ne bi trebalo da negativno utiču na trgovinu unutar Unije proizvodima koji se ne odnose na odbranu.

Kao što je već pomenuto, ovu odredbu su mnoge države članice pogrešno tumačile kao utvrđivanje na zajedničkoj osnovi „*en bloc*” automatskog izuzimanja nabavki u oblasti odbrane od pravila i načela EU zakonodavstva. Izvestan broj slučajeva koji su završili pred SPEU jasno su pokazali da je takvo široko tumačenje ove odredbe nezakonito.

Decembra 2006, Evropska komisija je objavila interpretativno saopštenje (*COM (2006) 779 Final, Interpretative Communication on the Application of Article 296 of the Treaty in the Field of Defence Procurement [Interpretativno saopštenje o primeni člana 296 Ugovora u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane]*)u kojem objašnjava svoje stavove po pitanju pravilnog tumačenja člana 346 UFEU. Iako ovo interpretativno saopštenje nije zakonski obavezujuće, ono je važno zato što objašnjava kako će Komisija obavljati svoju ulogu čuvara EU zakonodavstva kada se ono suočava sa nacionalnim merama u oblasti javnih nabavki nabavka u oblasti odbrane za koje se čini da su u suprotnosti sa zakonodavstvom EU.

³ Direktiva 2014/25/EU o javnim nabavkama subjekata koji posluju u sektorima vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga i stavljanju van snage Direktive 2004/17/EZ od 26. februara 2014.

Prema interpretativnom saopštenju, države članice jedino mogu da izaberu da odstupe od EU pravila i propisa u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane na *ad hoc* osnovi i pozivajući se na član 346 UFEU. Drugim rečima, države članice ne mogu izuzeti nabavke u oblasti odbrane iz područja primene EU propisa u opštem smislu. Pored toga, kada se pozivaju na ovaj član, države članice treba da dokažu da su ispunile uslove za primenu ove odredbe. Države članice naročito treba da pokažu da:

- nacionalne mere obuhvataju robu iz oblasti odbrane navedenu na spisku koji je 1958. sačinio Savet;
- postoje relevantni, osnovni bezbednosni interesi koji su dovedeni u pitanje;
- neophodne su vanredne nacionalne mere kako bi se zaštitili osnovni bezbednosni interesi.

Tačnije rečeno, nakon stupanja na snagu Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti, država članica mora da pokaže zašto nova „po meri izrađena” pravila Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti ne štite njene osnovne bezbednosne interese na odgovarajući način.

Iako ostaje da SPEU još razjasni tačnu marginu diskrecije država članica u definisanju veze između derogacije i zaštite osnovnog bezbednosnog interesa, Evropska komisija je nedavno pokazala spremnost da usvoji jedan proaktivniji stav (videti, na primer, istrage protiv Grčke i Češke Republike zbog neadekvatnog opravdavanja primene člana 346 UFEU u kontekstu dva postupka dodele ugovora za nabavke u oblasti odbrane).

Regulatorni okvir: Sekundarno zakonodavstvo EU–Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti⁴ stupila je na snagu 21. avgusta 2009. Period za implementaciju do čijeg isteka su države članice morale da transponuju Direktivu o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti u svoje nacionalno zakonodavstvo završio se 21. avgusta 2011. Ovaj novi instrument je sastavni deo pravne tekovine EU (EU *acquis*), pa je stoga relevantan za sve kandidate za članstvo u EU i za sve potencijalne kandidate.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti pruža regulatorni okvir koji je fleksibilan i uzima u obzir posebne karakteristike nabavki u oblasti odbrane. Cilj ovog novog instrumenta je da otvori nacionalna tržišta nabavki u oblasti odbrane za prekograničnu konkurenciju tako što će smanjiti primere neopravdanog pozivanja na član 346 UFEU od strane država članica. Član 346 UFEU ostaje nepromenjen. Međutim, kao što je gorenavedeno, države članice će od sada morati da jasnije opravdaju zašto je odstupanje od zakonodavstva EU neophodno za zaštitu njihovih osnovnih bezbednosnih interesa, budući da je Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti upravo zato i izrađena da bi odgovorila na specifičnosti i osetljive karakteristike nabavki u oblasti odbrane.

Područje primene i važeći pragovi

U principu, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti obuhvata dva glavna područja:

⁴Direktiva 2009/81/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o usklađivanju postupaka nabavke za određene ugovore o radovima, ugovore o nabavci dobara i ugovore o uslugama koje dodeljuju javni naručioci ili naručioci u oblasti odbrane i bezbednosti i izmeni Direktiva 2004/17/EZ i 2004/18/EZ od 13. jula 2009.

- vojnu opremu, povezane ugovore o nabavkama usluga i radova;
- nabavke osjetljive prirode za bezbednosne svrhe (ne samo odbrane ili nacionalne bezbednosti) ili nabavke koje uključuju klasifikovane informacije.

Važno je napomenuti da su pre donošenja Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti, nabavke osjetljivih (ali ne-vojnih) usluga ili opreme bili uglavnom obuhvaćeni Direktivom o nabavkama u javnom sektoru i Direktivom o nabavkama u komunalnim delatnostima. Ovo znači da je važno da naručiocu budu svesni tačnog područja primene Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti po pitanju ugovora o javnim nabavkama koji su prethodno bili regulisani drugim Direktivama o javnim nabavkama.

Obrazloženje za široko područje primene Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti je dvostruko: s jedne strane, savremena tehnologija čini da je sve teže razlikovati tehnologiju odbrane i civilnu tehnologiju (često je odlučujući faktor primena određene tehnologije pre nego njena priroda). S druge strane, takođe je sve teže odrediti razliku između unutrašnje i spoljne bezbednosti. Na primer, nabavka bezbednosne opreme i usluga koju sprovodi civilni aerodrom u današnje vreme izaziva razloge za bezbednosnu zabrinutost uporedive sa onima koji prate tradicionalnu nabavku u oblasti odbrane. Iz ovog razloga ovaj specijalno prilagođeni, fleksibilni režim javnih nabavki takođe obuhvata ove ugovore o javnim nabavkama iz oblasti bezbednosti.

Kao i kod drugih Direktiva o nabavkama, vrednost relevantnih ugovora mora da bude iznad određenih pragova da bi se primenjivala Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti. Pragovi koji se primenjuju trenutno su sledeći:

- 418 000 EUR za ugovore o javnoj nabavci dobara i usluga;
- 5 225 000 EUR za ugovore o javnoj nabavci radova.

Kao i u slučaju drugih Direktiva o javnim nabavkama, ovi pragovi će biti periodično ažurirani. Videti *Informativni dokument o javnim nabavkama br. 5 – Finansijski pragovi EU* za više informacija.

Ugovori čija je vrednost ispod ovih pragova nisu obuhvaćeni Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti. Međutim, ako je izvesno da će privući prekogranično interesovanje, ovi ugovori su obuhvaćeni opštim pravilima i načelima EU zakonodavstva, na primer načelima nediskriminacije i transparentnosti. Videti *Informativni dokument o javnim nabavkama br. 15 – Ugovori ispod finansijskih pragova* za više informacija o opštim pravilima i načelima koja se primenjuju na ugovore ispod finansijskog praga.

Postupci javnih nabavki

Verovatno jedna od najznačajnijih inovacija Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti je to što naručiocu u oblasti odbrane imaju slobodu da odaberu *pregovarački postupak sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda* (zajedno sa restriktivnim postupkom) kao standardni postupak nabavke. Ovo omogućava veću fleksibilnost za naručioce i više slobode da razmotre sa privrednim subjektima rešenja koja imaju na raspolaganju. Treba napomenuti da je sličan pristup izabran za Direktivu o nabavkama u komunalnim delatnostima, ali ne i za Direktivu o nabavkama u javnom sektoru.

Pored toga, naručiocu mogu da koriste konkurentni dijalog i pregovarački postupak bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda na osnovu posebnih razloga. Osnovi za primenu konkurentnog dijaloga isti su kao i oni Direktivi o nabavkama u javnom sektoru.

Osnovi za korišćenje pregovaračkog postupka bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda uključuju dve dodatne okolnosti koje uopšte nemaju ekvivalente u Direktivi o nabavkama u javnom sektoru.

Prvi se odnosi na ugovore o javnim nabavkama koji se bave nabavkom usluga vazdušnog i morskog prevoza za oružane ili bezbednosne snage raspoređene (ili koje će biti raspoređene) u inostranstvu, kada naručilac mora da nabavi ove usluge od privrednih subjekata koji garantuju validnost svojih ponuda samo za tako kratke vremenske rokove sa kojima se ne uklapa vremenski rok za restriktivni postupak ili za pregovarački postupak sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda (uključujući njihove verzije sa skraćenim vremenskim rokovima).

Drugi se odnosi na hitnost koja proizilazi iz krize. U takvim slučajevima, pregovarački postupak bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda se može koristiti ako bi poštovanje restriktivnog postupka ili pregovaračkog postupka sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda (čak i sa skraćenim vremenskim rokovima) bilo nekompatibilno sa hitnošću krize.

Videti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 10 - *Postupci javnih nabavki* za opšte informacije o postupcima koji se pominju u tekstu iznad.

Bezbednost informacija

Druga važna inovacija Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti je uključivanje određenih odredaba u vezi sa bezbednošću informacija. Zbog osetljivosti predmeta ugovora o javnim nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti, postupanje sa poverljivim informacijama je od izuzetne važnosti. Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti uključuje posebno sročene odredbe koje pokušavaju da reše ovo pitanje. Na primer, naručilac može da zahteva od privrednih subjekata sledeće:

- obavezivanje naručioca i već određenih podizvođača da će adekvatno čuvati poverljivost svih poverljivih (klasifikovanih) informacija u svom posedu ili kojima imaju pristup, u skladu sa relevantnim propisima države članice o bezbednosnoj proveru;
- obavezivanje ponuđača da će obavezati druge podizvođače sa kojima će zaključiti podizvođački ugovor na gorenavedenu obavezu tokom izvršenja ugovora;
- dovoljno podataka o već određenim podizvođačima koji će omogućiti naručiocu da utvrdi da li svaki od njih poseduje sposobnosti koje su potrebne da bi se adekvatno čuvala poverljivost klasifikovanih informacija kojima oni imaju pristup ili koje su dužni da proizvedu tokom obavljanja svojih podizvođačkih aktivnosti;
- obavezivanje ponuđača da će obezbediti gorenavedene informacije od svih drugih podizvođača sa kojima će sklopiti ugovor kao sa podizvođačima tokom izvršenja ugovora.

Važno je napomenuti ovde da države članice moraju da prepoznaju ekvivalentne bezbednosne provere koje izdaju druge države članice. Odluka u vezi sa postojanjem takve ekvivalencije ostaje na državi članici koja sprovodi nabavku.

Bezbednost snabdevanja

Bezbednost snabdevanja u kontekstu nabavki u oblasti odbrane i bezbednosti od suštinskog je značaja. Države članice su često pokušavale da opravdaju odstupanja od pravila i propisa EU o javnim nabavkama baš na osnovu ovog razloga. U stvari, nedostatak određenih odredaba za bezbednost snabdevanja bio je jedan od razloga zašto je Direktiva o nabavkama u javnom sektoru bila smatrana nepogodnom za ugovore o nabavkama u oblasti odbrane.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti sadrži specifičnu odredbu koja pokušava da odgovori na zabrinutosti država članica. Naročito, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti predviđa da naručioci moraju da naglase sve zahteve koji se tiču bezbednosti snabdevanja u konkursnoj dokumentaciji, a od privrednih subjekata mogu da zahtevaju sledeće:

- potvrdu (uverenje) ili dokumentaciju koja (na način kojim je zadovoljan naručilac) dokazuje da će ponuđač biti u mogućnosti da poštuje svoje obaveze u vezi sa izvozom, prenosom i tranzitom robe koja se vezuje za ugovor;
- navod o bilo kakvom ograničenju naručioca koje se odnosi na otkrivanje, prenos ili upotrebu proizvoda i usluga ili bilo koji rezultat tih proizvoda ili usluga radi kontrole izvoza ili sigurnosnih mehanizama;
- potvrdu ili dokumentaciju koja dokazuje da će organizacija i lokacija ponuđačevog lanca snabdevanja omogućiti ponuđaču da ispunji zahteve javnog naručioca/naručioca u pogledu bezbednosti snabdevanja, kao i obavezu kojom obezbeđuje da moguće promene u njegovom lancu snabdevanja tokom izvršenja ugovora neće nepovoljno uticati na ispunjavanje tih zahteva;
- obavezu ponuđača da uspostavi i/ili održava sposobnosti koje se zahtevaju da bi ispunio dodatne potrebe naručioca koje su posledica krize i bilo koju dodatnu dokumentaciju dobijenu od nacionalnih organa ponuđača koja se odnosi na ispunjavanje dodatnih potreba javnog naručioca/naručioca, a koje su posledica krize;
- obavezu ponuđača da će sprovesti održavanje, modernizaciju ili prilagođavanje snabdevanja obuhvaćenog ugovorom;
- obavezu ponuđača da će pravovremeno obavestavati naručioca o svakoj promeni u svojoj organizaciji, snabdevačkom lancu ili industrijskoj strategiji koja može da utiče na njegove obaveze prema tom naručiocu;
- obavezu ponuđača da će javnom naručiocu/naručiocu obezbediti, prema rokovima i uslovima o kojima će se dogovoriti, sva potrebna sredstva neophodna za proizvodnju rezervnih delova, komponenti, montažnih delova, i posebne opreme za testiranje, uključujući tehničke crteže, licence i uputstva za upotrebu, u slučaju da on više nije u mogućnosti da obezbedi to snabdevanje.

Važno je naglasiti da naručiocu ne mogu da obavežu ponuđača da obaveže državu članicu da ne primenjuje svoje nacionalne kriterijume za izvoz, prevoz ili tranzit, pod uslovom da su oni u skladu sa međunarodnim pravom ili pravom EU.

Pravni lekovi

Još jedna važna karakteristika Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti je da pored materijalnih odredaba, takođe uključuje specifične odredbe o pravnim lekovima. Ove odredbe o pravnim lekovima su u skladu sa takvim odredbama Direktive o pravnim lekovima (Direktiva 89/665/EZ izmenjena i dopunjena Direktivom 2007/66/EZ). Videti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 12 – *Pravni lekovi*, za informacije o zahtevima Direktive o pravnim lekovima.

Postoje izvesne razlike koje odgovaraju specifičnostima nabavki u oblasti odbrane i bezbednosti. Na primer, nevaženje ugovora može da ne bude na raspolaganju ukoliko bi posledice nevaženja ugovora ugrozile širi ugovor iz oblasti odbrane ili bezbednosti.

U skladu sa specifičnom prirodom javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbednosti, države članice takođe imaju slobodu da formiraju određeno telo čija bi isključiva nadležnost bila preispitivanje i zaštita prava za slučajevne nabavki u oblasti odbrane i bezbednosti, pod uslovom da ono održava sve mere zaštite propisanog postupka sudskog preispitivanja i da se relevantna odluka o javnoj nabavci konačno može preispitati od strane tela koje se smatra sudom ili tribunalom za potrebe EU zakonodavstva (naime tela koje može da upućuje preliminarna pitanja SPEU).

Druga pitanja

Kompenzacije (*Offsets*)

Kompenzacije su prakse koje slede naručiocu u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane sa ciljem da očuvaju domaću industriju očekujući neku vrstu uzvraćanja za njihovu „investiciju“, tj. za isplatu koju daju stranom izvođaču za naručivanje odbrambene opreme ili povezanih usluga. Na primer, kompenzacija može da bude u obliku učešća odbrambene industrije zemlje naručioca u fazi proizvodnje iz ugovora o nabavci iz oblasti odbrane, kroz *koproizvodnju* ili kroz *podugovaranje*, ili uključivanje domaće industrije kao podizvođača u buduće ugovore inostranog dobavljača. Kompenzacije mogu da se jave kao uslov za učestvovanje stranih dobavljača/izvođača u određenom postupku nabavke ili kao kriterijum za dodelu. Kompenzacije su česta karakteristika režima nabavki u oblasti odbrane zemalja sa malim ili srednjim bazama odbrambene industrije.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti ne bavi se eksplicitno važnim pitanjem kompenzacija. Međutim, stav Evropske komisije iskazan u Interpretativnom saopštenje o članu 296 EZ (sada član 346 UFEU) i u Smernicama o kompenzacijama glasi da su kompenzacije, po samoj svojoj prirodi, diskriminatorne, budući da imaju za cilj promovisanje domaće industrije zemlje naručioca. Ovo znači da su, u principu, kompenzacije u suprotnosti sa zakonodavstvom EU.

Ipak, određene prakse kompenzovanja mogu biti opravdane na osnovu jednog od izuzetaka koji se nalaze u Ugovorima o EU. Najrelevantniji je, svakako, član 346 UFEU. Drugim rečima, države članice bi mogle da opravdaju izvesne kompenzacije ako ove prakse ispunjavaju uslove člana 346 UFEU kao što je razmatrano u tekstu iznad. Važno je napomenuti u ovom trenutku da Evropska komisija smatra da bi bilo veoma teško opravdati takozvane ne-vojne kompenzacije, tj. obaveze o kompenzaciji nametnute stranom izvođaču koje nisu u vezi sa sektorom odbrane. Na primer, ako je strani izvođač u obavezi da kupi određeni broj fotokopir mašina iz industrije države naručioca - na osnovu člana 346 UFEU zato što one nemaju očigledne veze sa osnovnim bezbednosnim brigama države članice koja sprovodi nabavku.

Nedavna inicijativa Evropske odbrambene agencije (EOA-EDA), Kodeks ponašanja u vezi sa kompenzacijama (koji je stupio na snagu 1. jula 2009), pokušava da umanjí negativne posledice kompenzacija.

Kao što je već pomenuto Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti ne sadrži odredbe o kompenzacijama. Međutim, ona sadrži niz odredaba o „zaključivanju ugovora sa podizvođačem tj. podugovaranju“ koje imaju za cilj da se pažnja posveti nekim brigama koje su navele države članice na to da usvoje praktikovanje kompenzacija, na primer, zaštita malih i srednjih preduzeća (MSP), ali na način koji je u skladu sa zakonodavstvom EU. Naročito, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti dozvoljava državama članicama da zahtevaju da glavni izvođač sklupa podizvođačke ugovore za delove ugovora sa trećim stranama. Važno je napomenuti, međutim, da potencijalni podizvođači ne smeju da budu diskriminirani na osnovu nacionalnosti. Ovo je glavna razlika između odredaba o „podugovaranju -zaključivanju ugovora sa podizvođačima“ Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti i praktikovanja kompenzacija.

Paralelni režimi:

- **Kodeks ponašanja EOA za nabavke u oblasti odbrane**

Drugi relevantni režim u oblasti nabavki EU u oblasti odbrane je Kodeks ponašanja za nabavke u oblasti odbrane Evropske odbrambene agencije (pokrenut 1. jula 2006).

Ovo je dobrovoljni režim koji nije zakonski obavezujući niti zakonski izvršan režim, a primenljiv je u slučajevima ugovora o javnim nabavkama u kojima su ispunjeni uslovi iz člana 346 UFEU,

drugim rečima, u slučajevima koji nisu obuhvaćeni Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti.

Kodeks ponašanja se primenjuje na ugovore o javnim nabavkama iz oblasti odbrane – ali ne i bezbednosti - čija vrednost premašuje 1 milion EUR. Ugovori koji podležu ovom režimu moraju da ispunjavaju zahteve o objavljivanju koji su mnogo labaviji nego oni propisani Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti. Naročito, naručioci su slobodni da izaberu bilo koji postupak nabavke pod uslovom da poštuju načela transparentnosti, nediskriminacije i jednakog tretmana. Drugim rečima, režim ima iste ciljeve kao i Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti, ali obuhvata naizgled različitu oblast (tj. ugovore o javnim nabavkama koji ispunjavaju uslove člana 346 UFEU) i znatno manje je preskriptivan. Prilike za ugovore se objavljuju na centralnom elektronskom portalu koji je dostupan svima.

Značaj Kodeksa ponašanja bi trebalo da se umanju nakon stupanja na snagu Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti, budući da je cilj da se države članice sve ređe pozivaju na član 346 UFEU, s obzirom na prilagođenu prirodu Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti.

- **Nabavka u oblasti odbrane: Države koje nisu članice EU (treće države)**

Kao što je pomenuto u tekstu, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti sada sačinjava deo pravnih tekovina EU (*EU acquis*), što znači da će svi trenutni ili budući kandidati morati da je inkorporiraju u svoje nacionalno zakonodavstvo.

Što se tiče postojećih obaveza koje je preuzela EU sa svojim državama članicama prema trećim državama na osnovu plurilateralnog Sporazuma o vladinim nabavkama (SVN), može se reći da član XXIII (1) SVN dozvoljava svakoj Strani potpisnici da preuzima „...svaku radnju ... koja se čini neophodnom za zaštitu njenih osnovnih bezbednosnih interesa koji se odnose na nabavku oružja, municije ili vojnih materijala, ili na nabavke neophodne za potrebe nacionalne bezbednosti ili nacionalne odbrane”. Štaviše, deo (3) Priloga I Dodatka SVN jasno pokazuje da su Strane potpisnice izuzele teške-nabavke u oblasti odbrane iz područja primene SVN. Ovo se takođe jasno pominje u Preambuli Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti u recitativu 18.

Treba napomenuti ovde da područje primene člana XXIII (1) SVN je šire od područja primene člana 346 UFEU s obzirom da se odnosi ne samo na „oružje, municiju i vojne materijale”, već takođe na „nabavke neophodne za nacionalnu bezbednost”. Ovo znači da se države članice mogu pozivati na član XXIII (1) SVN takođe u slučajevima nabavki ne-vojne opreme koje su osetljive prirode.

Dodatne informacije

Publikacije

Vebsajt Evropske komisije o javnim nabavkama u oblasti odbrane, koji uključuje interpretativna saopštenja i smernice uključujući one pomenute u ovom Informativnom dokumentu o javnim nabavkama: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/rules/defence_procurement/

Drugi izvori

Vebsajt Evropske odbrambene agencije za Kodekse ponašanja pomenute u ovom Informativnom dokumentu o javnim nabavkama: <http://www.eda.europa.eu>